

SISEMINISTEERIUM
SJAPO
SISEJULGEOLEKU ANALÜÜSIOSAKOND

**Narkootikumid Eestis:
seadusandlus ja õiguserikkumiste
statistika**

Tallinn
Detsember 2001

SISUKORD

Eessõna	4
Narkoalddkonda reguleerivad rahvusvahelised konventsioonid ja lepingud	5
Narkoalddkonda reguleerivad tähtsamad Eesti õigusaktid	6
Eesti narkopoliitika	7
<i>Narkomaania ennetamise ning narkokuritegevuse tõkestamise poliitika (uimastipoliitika) põhimõtted aastateks 1997-2007</i>	7
<i>Alkoholismi ja narkomaania ennetamise programm aastateks 1997-2007</i>	8
Narkoalast tegevust koordineerivad rahvusvahelised institutsioonid	9
Eestis narkoalddkonnaga seotud tähtsamad institutsioonid	11
Rahvusvaheline koostöö (detsember 2001)	12
Narkoalased õiguserikkumised	13
<i>Haldusõiguserikkumised</i>	13
<i>Uimasteid puudutavad kuriteod kriminaalkoodeksis (KrK)</i>	13
Karistumäärad narkoalaste haldusõiguserikkumiste eest	14
Karistumäärad narkokuritegude eest	15
Registreeritud narkokuritegude arv ja narkokuritegudes jõustunud kohtuotsusega süüdimõistetute arv 1980-1990	17
Registreeritud narkokuritegude arv ja narkokuritegudes jõustunud kohtuotsusega süüdimõistetute arv 1990-2000	18
Narkokuritegude osakaal kuritegude üldarvust 1990-2001 (%)	19
Erinevat liiki narkokuritegude arv 1999-2000 [tabel]	20
Erinevat liiki narkokuritegude arv 1999-2000 [joonis]	21
Narkoalaste haldusõiguserikkumiste (HÕS §158) arv 1997-2000	22
Narkokuritegude ja haldusõiguserikkumiste (HÕS §158) arv mõnede politseiprefektuuride teeninduspiirkonnas 2000. aastal	23
Narkokuritegude ja narkoalaste haldusõiguserikkumiste (HÕS §158) registreerimine erinevate asutuste poolt 1997-2000	24
Narkokuritegudes süüdistatavate meeste ja naiste arv 1991- 2000	25
Narkokuritegudes süüdistatavate isikute rahvus 1993-2000	26
<i>Süüdistatavate rahvus 2000. aastal</i>	26
<i>Süüdistatavate rahvus 1993-2000</i>	26

Narkokuritegudes süüdistatavate isikute kodakondsus 1993-2000	27
<i>Süüdistatavate kodakondsus 2000. aastal</i>	27
<i>Süüdistatavate kodakondsus 1993-2000</i>	27
Uimastite määramiseks Kohtuekspertiisi ja Kriminialistika Keskuses läbi viidud ekspertiiside arv	28
Enamlevinud uimastite konfiskeerimisjuhtude arv 1995-2000	29
Uimastite tarvitamine. Transiitkaubandus	30
Uimastite tarvitajate poolt toime pandud kuritegude osakaal avastatud kuritegudest Tallinnas 2000. aastal	31
Narkokuritegude toimepanemise eest jõustunud kohtuotsusega süüdimõistetute arv 1999-2000	32
Narkokuritegude toimepanemise eest esimese astme kohtutes süüdi mõistetud isikute arv 2000. aastal karistusliigi järgi	33
Uimastite klassifitseerimine ja karistuspoliitika uimasteid puudutavate õiguserikkumiste puhul Euroopa Liidu liikmesriikides	34
Kasutatud allikad	35

Lisa 1: Väljavõtteid narkoaldkonda puudutavatest õigusaktidest

Lisa 2: Väljavõtteid narkoaldkonda puudutavatest õigusaktidest inglise keeles

EESSÕNA

Käesolevas kogumikus antakse ülevaade tähtsamatest Eestis narkovaldkonda reguleerivatest õigusaktidest, Eesti narkopoliitikast ja narkoalast tegevust koordineerivatest institutsioonidest ning narkoalastest õiguserikkumistest ja vastavast kohtupraktikast. Lühidalt tutvustatakse uimastite liigitamist ja karistuspoliitikat Euroopa Liidu liikmesriikides.

Õigusakte puudutavad osad on koostatud peamiselt Riigi Teataja andmebaaside põhjal. Õigusaktide tekst on antud detsembris 2001 kehtinud redaktsioonis, kui ei ole näidatud teisiti.

Statistiline osa on koostatud põhilises osas Politseiameti arengu- ja infoosakonnast ning Justiitsministeeriumi kohtute osakonnast saadud andmete alusel.

Euroopa Liidu liikmesriike käsitlev osa on koostatud Euroopa Uimastite ja Uimastisõltuvuse Seirekeskuse (EMCDDA) materjalide põhjal.

Lisas 1 tuuakse väljavõtted narkovaldkonda puudutavatest õigusaktidest, kusjuures laiemat temaatikat hõlmavate õigusaktide puhul piirduakse vaid otseselt narkootilisi ja psühhotroopseid aineid ning narkojoovet käsitlevate sätetega. Lisas 2 on väljavõtteid Eesti Õigustõlke Keskuse poolt inglise keelde tõlgitud õigusaktidest.

Kogumikku on kavas regulaarselt uuendada, et sisse viia muudatused õigusaktides ning täiendada statistilisi andmeid.

Märkused ja ettepanekud kogumiku kohta võib esitada Siseministeeriumisse sisejulgeoleku analüüsiosakonda (andri.ahven@sisemin.gov.ee, tel 612 5154).

Andri Ahven
Siseministeerium,
sisejulgeoleku analüüsiosakond

24. detsember 2001

NARKOVALDKONDA REGULEERIVAD RAHVUSVAHELISED KONVENTSIONID JA LEPINGUD*

Eesti on ühinenud kõigi tähtsamate rahvusvaheliste konventsioonidega, mis käsitlevad narkokuritegevuse tõkestamist:

- ÜRO 1961. aasta narkootiliste ainete ühtne konventsioon
- ÜRO 1971. aasta psühhotroopsete ainete ühtne konventsioon
- ÜRO 1988. aasta narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastane konventsioon
- Euroopa Nõukogu 1990. aasta rahapesu ning kriminaaltulu avastamise, arestimise ja konfiskeerimise konventsioon

ÜRO konventsioonid määratlevad uimastipoliitika põhijooned, kehtestavad rahvusvahelised nõuded narkootiliste ja psühhotroopsete ainete valmistamise, kaubanduse ja meditsiinis kasutamise korraldamiseks, nende ainete ebaseadusliku kasutamise vältimiseks ning narkosalakaubanduse vastu võitlemiseks.

Euroopa Nõukogu konventsioon kuritegelikul teel saadud tulu konfiskeerimisest paneb riikidele kohustuse tõkestada igasugust kuritegelikul teel saadud tulu varjamist (rahapesu) ja konfiskeerida niisugused tulud.

Eesti ja Euroopa Liidu vahel on sõlmitud Euroopa Leping⁺, mis mh käsitleb koostööd narkootiliste ja psühhotroopsete ainetega ebaseadusliku kaubitsemise vastu võitlemisel ning uimastinõudluse vähendamisel.

* Vt õigusaktide ingliskeelsed nimetused lisas 2.

⁺ Vt väljavõtte eesti keeles lisas 1 ja inglise keeles lisas 2.

NARKOVALDKONDA REGULEERIVAD TÄHTSAMAD EESTI ÕIGUSAKTID*

- Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete seadus⁺¹

Reguleerib narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende valmistamiseks kasutatavate ainete (lähteainete) nimekirjade koostamise ja kinnitamise korda; niisuguste ainete käitlemise, kontrolli ja identifitseerimise, nende käitlemiseks vajalike lubade väljastamise ja kontrolli ning niisuguste ainetega seotud informatsiooni ja aruandluse korda; samuti narkomaania leviku tõkestamise, narkomaanide ravi ja rehabilitatsiooni korda.

- Haldusõiguserikkumiste seadustik⁺
- Kriminaalkoodeks⁺¹
- Karistusseadustik (kavas jõustada 2002. aasta kevadel)⁺¹
- Rahapesu tõkestamise seadus
- Tervishoiukorralduse seadus (alates 1.1.2002 tervishoiuteenuste korraldamise seadus)
- Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete väikese ja suure koguse määrad (VVm)⁺
- Lähteainete käitlemise kord (VVm)⁺
- Põllumajandusliku tootmise eesmärgil unimaguna ja kanepi käitlemise kord (VVm)⁺
- Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning eriarvestusele kuuluvate ainete meditsiinilisel ja teaduslikul eesmärgil käitlemise, sellealase arvestuse ja aruandluse kord ning lähteainete nimekirjad (SOMm)⁺
- Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete seaduse rakendamine (SIMm)
 - Narkootilise või psühhotroopse aine üleandmise vormistamise ja säilitamise kord⁺¹
 - Asitõendiks oleva või erikonfiskeerimisele kuuluva narkootilise või psühhotroopse aine Politseiameti Kohtuekspertsi ja Kriminialistika Büroos säilitamise ja hävitamise kord⁺¹
- Narkomaanide võõrutus- ja asendusravi andmise ulatus arstiabi erinevatel etappidel (SOMm)⁺

VVm – kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrusega
SOMm – kinnitatud sotsiaalministri määrusega
SIMm – kinnitatud siseministri määrusega

* Vt mõnede õigusaktide ingliskeelsed nimetused lisas 2.

⁺ Vt väljavõtte õigusaktist lisas 1.

¹ Vt ingliskeelne tõlge lisas 2.

EESTI NARKOPOLIITIKA

Eestis narkopoliitika aluseks on Vabariigi Valitsuse protokollilise otsusega novembris 1997 heaks kiidetud "Narkomaania ennetamise ning narkokuritegevuse tõkestamise poliitika (uimastipoliitika) põhimõtted aastateks 1997-2007" ning "Alkoholismi ja narkomaania ennetamise programm aastateks 1997-2007".

Narkomaania ennetamise ning narkokuritegevuse tõkestamise poliitika (uimastipoliitika) põhimõtted aastateks 1997-2007*

1. Lähtudes rahvusvahelistest normidest ja olles ühinenud ÜRO 1961. aasta narkootiliste ainete ühtse konventsiooni ja 1971. aasta psühhotroopsete ainete konventsiooniga (RT II, 1996, 19-22, 631), aastatel 1997-2007 narkootiliste või psühhotroopsete ainete ebaseaduslikku tarvitamist ei dekriminaliseerita ja nende ebaseaduslikku käitlemist ei legaliseerita.
2. Narkomaania ennetamine ning narkokuritegevuse tõkestamine on riiklik prioriteet.
3. Valitsuse rõhuasetus narkokuritegevuse tõkestamisel on pandud uimastite salakaubavedajate, ebaseaduslike valmistajate ning vahendajate efektiivsele avastamisele ja karistamisele.
4. Raviamet on narkootiliste ja psühhotroopsete ainete legaalse käitlemise kontrolli keskasutus. Politsei narkokontroll toimub eri tasanditel: avaliku korra kaitse tänavatel, töö kohalikes politseijaoskondades ja politseiprefektuurides, keskkriminaalpolitsei jälitustegevus. Piirivalve ja toll tõkestavad uimastite ebaseaduslikku liikumist üle piiri. Keskkriminaalpolitsei koordineerib jälitusametkondade, Tolliameti ja prefektuuride vahelist tegevust ja vahendab operatiivinfot nende ühisaktsioonides.
5. Narkomaania ennetamine toimub pikaajaliste kindla tähtajaga programmide raames, tuginedes statistika, epidemioloogia ja teiste valdkondade asjatundjate ekspertiisile. Programmide tulemuslikkust hinnatakse perioodiliselt programmi alguses kindlaks määratud indikaatorite alusel. Selleks, et korraldada programme, mille eesmärgiks ei ole narkomaania ravi, vaid narkootiliste ja psühhotroopsete ainete kuritarvitamisest tuleneva sotsiaalse kahju vähendamine, nagu näiteks narkomaanidele narkootilise aine jagamine või ühekordsete süstalde ja nõelte levitamine, on eelnevalt vajalik läbi viia sellealased põhjalikud uuringud, ja saada ekspertide, teadlaste, poliitikute heakskiit ning kohaliku omavalitsuse luba selliste programmide korraldamiseks tema haldusterritooriumil.
6. Riigi poolt vahetult või läbi erinevate fondide ostetavad üleriigilised uuringud ja ennetuskampaniad peavad eelnevalt saama eksperthinnangu. Enne kampania käivitamist, koolitusprogrammi rakendamist või propagandamaterjali trükkimist peab vastav materjal läbima testi sihtgrupil.
7. Vabariigi Valitsus tagab narkootilisi ja psühhotroopseid aineid puudutava informatsiooni ja statistiliste andmete kogumise, elanikkonna uuringute teostamise ja nende andmete avalikkuse, samuti nende andmete esitamise uimastikontrolliga seotud rahvusvahelistele organisatsioonidele, mille liikmeks on Eesti.

* Vt ingliskeelne tõlge lisas 2.

8. Narkomaania on haigus, mille ravimine toimub tervishoiukorralduse ja ravikindlustuse korra kohaselt. Vabariigi Valitsus, riiklikud fondid ja kohalikud omavalitsused võivad võistupakkumise korras eraldada täiendavalt vahendeid narkomaanidele ravi võimaldamiseks riikliku tegevusloaga raviasutustes kindlaks määratud tähtajal ja mahus. Ravi kvaliteet, tulemuslikkus ja ökonoomsus on põhilised eraldatud vahendite otstarbeka kasutamise hindamise kriteeriumid.

9. Haridussüsteemi, sotsiaalse nõustamise süsteemi ja esmatasandi arstiabi ülesanne on riskikäitumise ja narkomaania varane avastamine ning sekkumine.

10. Narkomaania ennetamise aluseks on üksikisiku omavastutus, kasvatus terves perekonnas, kooliprogrammi raames antavad teadmised ja oskused, kooliväline vaba aja sisustamine muusika, spordi, tehnika ja muu huvitegevusega, kohaliku omavalitsuse piirangud uimastite levikuks, mitmekülgne objektiivne informatsioon, negatiivne avalik arvamus narkootiliste ja psühhotroopsete ainete kuritarvitamise suhtes ja meedia abi selle kujundamisel, seaduslikud piirangud, sotsiaalsed mõjutusvahendid ja karistused.

Alkoholismi ja narkomaania ennetamise programm aastateks 1997-2007*

Programmi juhib Sotsiaalministeerium.

Programmi põhieesmärk on alkoholi ja uimastite tarbimisest tuleneva kahju vähendamiseks kujundada alkoholi- ja uimastipoliitika, mis tugineb rahvusvahelistele konventsioonidele, programmidele ja teistele riiklikele dokumentidele, tagades koordineeritud ennetustegevuse rahvusvahelisel, riiklikul ja kohalikul tasemel.

Programmi alameesmärgid:

- luua üleriigiline infosüsteem alkoholi ja uimastite tarbimise ning sellega seonduva kahju hindamiseks;
- tõhustada ennetavat tööd laste ja noorukitega;
- tõsta ühiskonna informeeritust alkoholi ja narkootikumide tarvitamise kahjulikkusest ning seeläbi kujundada suhtumist nende ainete tarvitamisse;
- tõhustada ja muuta kättesaadavamaks alkoholi- ja uimastisõltuvuse ravi;
- vähendada alkoholi ja uimastite tarbimisega seotud õigusrikkumiste kasvu.

* Vt täistekst lisas 1 ja ingliskeelne tõlge lisas 2.

NARKOALAST TEGEVUST KOORDINEERIVAD RAHVUSVAHELISED INSTITUTSIOONID

- ÜRO Uimastikontrolli ja Kriminaalpreventsiooni Büroo (ODCCP – *United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention*)

Peakorter Viinis. Asutati 1997. ÜRO juhtivinstituatsioon narkovastases ja rahvusvahelise kuritegevuse vastases võitluses. Koosneb ÜRO Uimastikontrolli Programmist (UNDCP) ja ÜRO Kriminaalpreventsiooni Keskusest (CICP).

- ÜRO Uimastikontrolli Programm (UNDCP – *United Nations International Drug Control Programme*)

Peakorter Viinis; Balti riikide koordinatsioonikeskus Riias. Alustas tegevust 1991. Programmi eesmärk on toetada liikmesriike ÜRO uimastikonventsioonide täitmisel: õigusabi, materiaalne ja tehniline abi uimastikontrolli struktuuridele, abi uimastpreventsiooniks, aastaaruannete koostamine uimastisituatsioonist, uimastikultuuride viljelemise jälgimine, rahapesu-vastased programmid jm.

- Rahvusvaheline Narkootiliste Ainete Kontrolli Komisjon (INCB – *International Narcotics Control Board*)

Asub Viinis. Asutati 1968. Valitsustest ja ÜRO-st sõltumatu ekspertide (13) komisjon. Kontrollib ÜRO uimastikonventsioonide täitmist. Kogub regulaarselt statistilisi andmeid ning liikmesriikide aastaaruandeid uimastisituatsioonist.

- Euroopa Uimastite ja Uimastisõltuvuse Seirekeskus (EMCDDA – *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction*)

Asub Lissabonis. Asutati 1993. Kogub regulaarselt statistilisi andmeid Euroopa Liidu liikmes- ja kandidaatriikidest ning koostab aastaülevaateid uimastisituatsioonist. Andmete kogumine toimub Euroopa Liidu liikmes- ja kandidaatriikides asuvate uimastiseire keskuste (*National Focal Point*) vahendusel (alates 2001. aasta juunist ka Eestis).

- Euroopa Liidu Phare uimastiprogramm

Aitab kaasa Kesk- ja Ida-Euroopa riikide integreerumisele Euroopa Liitu. Tegevus toimub alaprojektide raames: narkopoliitika väljatöötamine, nõudluse ja pakkumise vähendamine, infosüsteemid, lähteainete (prekursorite) kontroll, rahapesu kontroll, narkootiliste ravimite kontroll, koolitus jm.

- Pompidou Grupp (*Pompidou Group*)

Asub Strasbourgis. Loodi 1971; alates 1980. aastast Euroopa Nõukogu juures. Tegeleb uimastipoliitika, epidemioloogia, teadusuuringute, koolituse, preventsiiooni ja arendustegevusega. Grupil on alalised kontaktisikud liikmesriikides (ka Eestis).

- Maailma Tervishoiuorganisatsioon (WHO – *World Health Organisation*)

Peakorter Genfis; Euroopa keskus Kopenhaagenis. Tegeleb tervisestatistika, sh uimastitega seonduvate andmete kogumise, teadusuuringute, koolituse, teatmematerjalide koostamisega ja jm. Esindus ka Eestis.

- *Interpol* (ICPO – *International Criminal Police Organisation*)

Peakorter Lyonis; liikmesriikides rahvuslikud bürood (ka Eestis). Vahendab kriminaalpolitsei jaoks kuritegude tõkestamiseks ja avastamiseks vajalikku informatsiooni.

- *Europol*

Peakorter Haagis. Alustas tegevust 1994 (algelt vaid narkokuritegevuse vastane üksus). Koordineerib Euroopa Liidu liikmesriikide koostööd võitluses rahvusvahelise organiseeritud kuritegevusega; vahendab sellealast informatsiooni. Üks põhiülesannetest on võitlus narkokuritegevusega.

- Maailma Tolliorganisatsioon (WCO – *World Customs Organisation*)

Peakorter Brüsselis. 1953 asutati Tollikoostöö Nõukogu (CCC – *Customs Co-operation Council*); 1994 nimetati ümber Maailma Tolliorganisatsiooniks. Vahendab liikmesriikidele (ka Eesti) tollikontrolli ja salakaubaveo tõkestamisega seonduvat informatsiooni.

EESTIS NARKOVALDKONNAGA SEOTUD TÄHTSAMAD INSTITUTSIOONID

Riigiasutused ja muud institutsioonid

Sotsiaalministeerium (juhtivministeerium narkopoliitika valdkonnas)

Siseministeerium

Justiitsministeerium

Haridusministeerium

Välisministeerium

Politseiamet

Piirivalveamet

Ravimiamet

Tolliamet

Keskkriminaalpolitsei

Kohtuekspertiisi ja Kriminalistika Keskus (KEKK)*

Eesti Kohtuarstlik Ekspertiisibüroo

Riiklik Uimastiseire Keskus

Wismari Haigla jt spetsialiseerunud tervishoiuasutused

AIDSi Ennetuskeskus

Narkoalast tegevust koordineerivad komisjonid

- Alkoholismi ja narkomaania ennetamise programmi (aastateks 1997-2007) nõukogu. Juhib Sotsiaalministeerium. Otsustab narkopoliitika küsimusi riiklikul tasandil.
- Sama nõukogu jaoks nõuandva õigusega ekspertkomisjon. Juhib Tervisekasvatuse Keskus. Esitab nõukogule ettepanekud narkopoliitika, ennetusprojektide finantseerimise jm kohta.
- Siseministeeriumis tegutsev nõuandva õigusega uimastipoliitika koordineeriv komisjon. Hõlmab narkospetsialiste õiguskaitseasutustest (politsei, kaitsepolitsei, piirivalve, toll, prokuratuur); samuti Justiitsministeeriumist ja Sotsiaalministeeriumist. Arutab küsimusi, mille lahendamine nõuab ametkondadevahelist arutelu ja koordineerimist.
- Lisaks ülaltoodutele on erinevate projektide elluviimiseks moodustatud töörühmi (mh Phare jt rahvusvaheliste koostööprogrammide raames).

* Varem Kohtuekspertiisi ja Kriminalistika Büroo (KEKB).

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

(detsember 2001)

Rahvusvaheliste lepingute ja väljakujunenud otsesuhete alusel on narkovaldkonnas alaline koostöö Eesti ja välisriikide õiguskaitseasutuste ning rahvusvaheliste organisatsioonide vahel. Narkovaldkonda puudutavad lisaks spetsiaalsetele kitsalt orienteeritud projektidele ka laiemad kriminaalpreventsiooni-alased koostööprojektid.

Eesti narkostratreegia väljatöötamiseks ja elluviimiseks sõlmiti koostööleping (04.09.2001) Eesti Sotsiaalministeeriumi ja Siseministeeriumi ning Saksamaa Schleswig-Holsteini Liidumaa vastavate ministeeriumide vahel. Projekti eesmärk on 1997. aastast pärineva "Alkoholismi ja narkomaania ennetamise programmi aastateks 1997-2007" kaasajastamine ning programmis kavandatavate tegevuste toetamine. Välistoetus suunatakse eeskätt info hankimiseks ja töötlemiseks vajaliku tehnilise pargi kaasajastamisele ning nõustamisele.

Projekti raames:

- koostatakse üks ühtne raamstrateegia, milles on eraldi pakkumise vähendamist (*supply reduction*) ja nõudluse vähendamist (*demand reduction*) käsitlevad osad;
- arendatakse välja rahvusvahelisele nõuetele vastav narkoseirekeskus;
- arendatakse välja rehabilitatsioonikeskuste võrk.

Projekt (strateegia) peaks valmima 18 kuud pärast alustamist; sh kulub 4 kuud situatsiooni analüüsiks, 5 kuud prioriteetsete valdkondade määratlemiseks ja 8 kuud soovituste väljatöötamiseks.

Leping Eesti Vabariigi Valitsuse ja Rootsi Kuningriigi valitsuse vaheliseks arengualaseks koostööks ja tehnilise abi osutamiseks Justiitsministeeriumi ja Siseministeeriumi valitsemisalas (sõlmiti 11.12.1998) näeb ette mitmekülgset koostööd kriminaalpreventsiooni valdkonnas ja sellalase koolituse korraldamisel.

Käivitamisel on kriminaalpreventsiooni-alane koostööprojekt Eesti Justiitsministeeriumi ning Suurbritannia ja Põhja-Iirimaa siseministeeriumi (*Home Office*) vahel. Projekti raames vaadatakse läbi ja täpsustatakse kriminaalpreventsiooni riiklikku tegevuskava; see hõlmab riiklikku, regionaalset ja kohalikku tasandit; kaasatakse politsei. Muuhulgas korraldatakse narkoalast väljaõpet politseinikele, kohalike omavalitsuste spetsialistidele jt.

NARKOALASED ÕIGUSERIKKUMISED*

Haldusõiguserikkumised

Kõige sagedamini registreeritakse haldusõiguserikkumiste seadustiku (HÕS) §158 rikkumisi. Harvemini registreeritakse narkojoobes sõidukijuhtmist ning muid uimastitega seotud haldusõiguserikkumisi (vt loetelu lisas).

§ 96. Mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis.

§ 158. Narkootilise või psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik omandamine või hoidmine.

Uimasteid puudutavad kuriteod kriminaalkoodeksis (KrK)

Narkokuritegudeks nimetatakse õigusstatistikas vaid uimastitega seotud kuritegusid: uimastite ebaseaduslik valmistamine, omandamine, tarvitamine, ümbertöötamine, edasiandmine jt.

§ 202². Alaealise kallutamine narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamisele

§ 202³. Kallutamine narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamisele

§ 202⁵. Narkootilise või psühhotroopse aine ebaseaduslik omandamine või hoidmine või narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamine arsti ettekirjutuseta

§ 209². Narkootilise või psühhotroopse aine valmistamise, tootmise, omandamise, hoidmise, arvestamise, väljastamise, veo või edasisaatmise eeskirjade rikkumine

§ 210¹. Narkootilise või psühhotroopse aine ebaseaduslik valmistamine, ümbertöötamine, vedu või edasisaatmine edasiandmise eesmärgita

§ 210². Narkootilise või psühhotroopse aine ebaseaduslik valmistamine, ümbertöötamine, omandamine, hoidmine, vedu, edasisaatmine edasiandmise eesmärgil

§ 210³. Narkootilise või psühhotroopse aine vargus või röövimine

§ 210⁴. Unimaguna, kanepi või kokapõõsa ebaseaduslik külvamine või kasvatamine

Muud uimasteid puudutavad kuriteod kriminaalkoodeksis

§ 76. Salakaubavedu

§ 177². Aine või eseme ebaseaduslik toimetamine kinnipidamisasutuse või väljasaatmislaagri või meditsiinilise või kasvatusliku iseloomuga mõjutusvahendeid kohaldava asutuse territooriumile või selle ebaseaduslik üleandmine

§ 177³. Vahistatu või kinnipeetava või interneeritu poolt alkohoolse joogi või piiritust sisaldava aine või narkootilise või psühhotroopse aine valmistamine, omandamine, hoidmine, edasiandmine või arsti ettekirjutuseta tarvitamine

§ 201. Isikule kuuluvates ruumides seadusega keelatud tegevuse võimaldamine

§ 204. Mootorsõiduki ohutu liiklemise või käituseeskirjade rikkumine isiku poolt, kelle juhtimisel on mootorsõiduk

* Alates 01.10.2001. Narkoalaste haldusõiguserikkumiste täielik loetelu ning HÕS ja KrK paragrahvide täistekstid vt lisas 1.

KARISTUSMÄÄRAD NARKOALASTE HALDUSÕIGUSERIKKUMISTE EEST*

10.03.2001 jõustunud parandustega karmistati karistusi HÕS § 158 rikkumise eest: tõsteti trahvimäära 50 kroonilt 100 kroonini ja lisati haldusarest.

Alates 01.10.2001 asendati "päevapalk" mõistega "trahviühik", millega ka trahvimäärad mõnevõrra tõusid (päevapalgamäär oli 2001. aastal 56 krooni; trahviühik on 60 krooni).

- *Narkootilise või psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik omandamine või hoidmine (HÕS §158)*

Narkootilise või psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseadusliku omandamise või edasiandmise eesmärgita hoidmise või arsti ettekirjutuseta tarvitamise eest määratakse rahatrahv kuni 100 trahviühiku ulatuses või haldusarest kuni 30 ööpäeva.

Kui aine kogus ületab kindlaksmääratud piiri, mis on sätestatud iga aine kohta eraldi (on tegu "suure kogusega"), nähakse ette kriminaalvastutus. Õiguserikkuja võidakse haldusvastutusest vabastada, kui ta annab aine vabatahtlikult ära või pöördub vabatahtlikult arsti poole abi saamiseks seoses antud aine tarvitamisega mittemeditsiinilisel eesmärgil.

- *Mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis (HÕS §96)*

Mootorsõiduki juhtimise eest joobes määratakse rahatrahv 50-150 trahviühiku ulatuses või võetakse ära mootorsõiduki juhtimise õigus 1-2 aastani või määratakse rahatrahv 40-120 trahviühiku ulatuses ja võetakse ära mootorsõiduki juhtimise õigus 6 kuust kuni 1 aastani või määratakse haldusarest kuni 15 ööpäeva (lg 1).

Sama tegevuse eest isiku poolt, kellel ei ole mootorsõiduki juhtimise õigust, määratakse rahatrahv 50-200 trahviühiku ulatuses või määratakse haldusarest kuni 15 ööpäeva (lg 2).

Kui lõikes 2 märgitud tegevusega tekitati varaline kahju või kerge kehavigastus, määratakse rahatrahv 100-300 trahviühiku ulatuses või haldusarest kuni 30 ööpäeva (lg 4).

* Alates 01.10.2001. Narkoalaste haldusõiguserikkumiste täielik loetelu ning HÕS paragrahvide täistekstid vt lisas 1.

KARISTUSMÄÄRAD NARKOKURITEGUDE EEST*

10.03.2001 jõustunud kriminaalkoodeksi parandustega karmistati karistusi KrK §§ 76, 177², 177³, 202⁵, 210¹, 210² ja 210³ puhul: tõsteti vabadusekaotusliku karistuse alam- ja ülemmäära.

Alates 01.10.2001 asendati "päevapalk" mõistega "trahviühik", millega ka trahvimäärad mõnevõrra tõusid (2001. aastal oli päevapalgamäär 56 krooni; trahviühik on 60 krooni).

- *Narkootilise või psühhotroopse aine ebaseaduslik omandamine või hoidmine või narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamine arsti ettekirjutuseta (KrK §202⁵)*

Narkootilise või psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseadusliku omandamise või hoidmise eest ilma edasiandmise eesmärgita või aine arsti ettekirjutuseta tarvitamise eest esmakordselt (lg 1) karistatakse rahatrahvi või aresti või vabadusekaotusega kuni 3 aastat; korduva narkokuriteo toimepanemisel (lg 4) vabadusekaotusega 3-7 aastat.

Narkootilise või psühhotroopse aine suures koguses ebaseadusliku omandamise või hoidmise eest ilma edasiandmise eesmärgita (KrK §202⁵ lg 3) karistatakse rahatrahvi või aresti või vabadusekaotusega 1-5 aastat.

- *Narkootilise või psühhotroopse aine ebaseaduslik valmistamine, ümbertöötamine, vedu või edasisaatmine edasiandmise eesmärgita (KrK §210¹)*

Narkootilise või psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseadusliku valmistamise, ümbertöötamise, veo või edasisaatmise eest edasiandmise eesmärgita (lg 1) karistatakse vabadusekaotusega 1-5 aastat.

Sama tegevuse eest korduva narkokuriteo või aine suure koguse korral (lg 2) karistatakse vabadusekaotusega 3-7 aastat.

- *Narkootilise aine edasiandmine (KrK §210²)*

Narkootilise või psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseadusliku valmistamise, ümbertöötamise, omandamise, hoidmise, veo või edasisaatmise eest edasiandmise eesmärgil, samuti narkootilise või psühhotroopse aine ebaseadusliku edasiandmise eest (lg 1) karistatakse vabadusekaotusega 3-7 aastat.

Sama tegevuse eest, kui see pandi toime isikute grupi poolt või on tegu korduva narkokuriteoga või aine suure kogusega (lg 2), karistatakse vabadusekaotusega 5-8 aastat.

* Alates 01.10.2001. Narkokuritegude täielik loetelu ning KrK paragrahvide täistekstid vt lisas 1.

- *Muud narkokuriteod*

Narkootilise või psühhotroopse aine või niisuguste ainete lähteaine salakaubaveo eest (KrK §76) karistatakse üldjuhul (lg 2) vabadusekaotusega 1-6 aastat; raskendavatel asjaoludel (ametiseisundit ära kasutades või isikute grupi poolt – lg 3) vabadusekaotusega 3-8 aastat.

Alaealise kallutamise eest narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamisele (KrK §202²) karistatakse vabadusekaotusega kuni 8 aastat.

Narkootilise või psühhotroopse aine varguse eest (KrK §202³ lg 1) karistatakse vabadusekaotusega 3-6 aastat; varguse eest raskendavatel asjaoludel (korduv narkokuritegu, grupiviisiline, vägivaldne, ametiseisundi kasutamine või aine suur kogus – lg 2) vabadusekaotusega 5-8 aastat. Narkootilise või psühhotroopse aine röövimise eest (KrK §202³ lg 3) karistatakse vabadusekaotusega 7-12 aastat.

Unimaguna, kanepi või kokapõõsa ebaseadusliku külvamise või kasvatamise eest (KrK §210⁴ lg 1) karistatakse vabadusekaotusega 6 kuud kuni 3 aastat; korduva samaliigilise või muu narkokuriteo toimepanemisel (lg 2) vabadusekaotusega 2-5 aastat.

Muude narkootiliste või psühhotroopsete ainetega seotud kuritegude eest on ette nähtud karistused, mis ulatuvad rahatrahvist ja arestist kuni 8 aastat kestva vabadusekaotuseni. Kohus võib määrata karistuseks reaalse vabadusekaotuse asemel tingimusliku vabadusekaotuse katseajaga 1-3 aastat. Mootorsõiduki juhtimise eest narkojoobes võidakse lisaks muule karistusele ära võtta mootorsõiduki juhtimise õigus 1-3 aastaks.

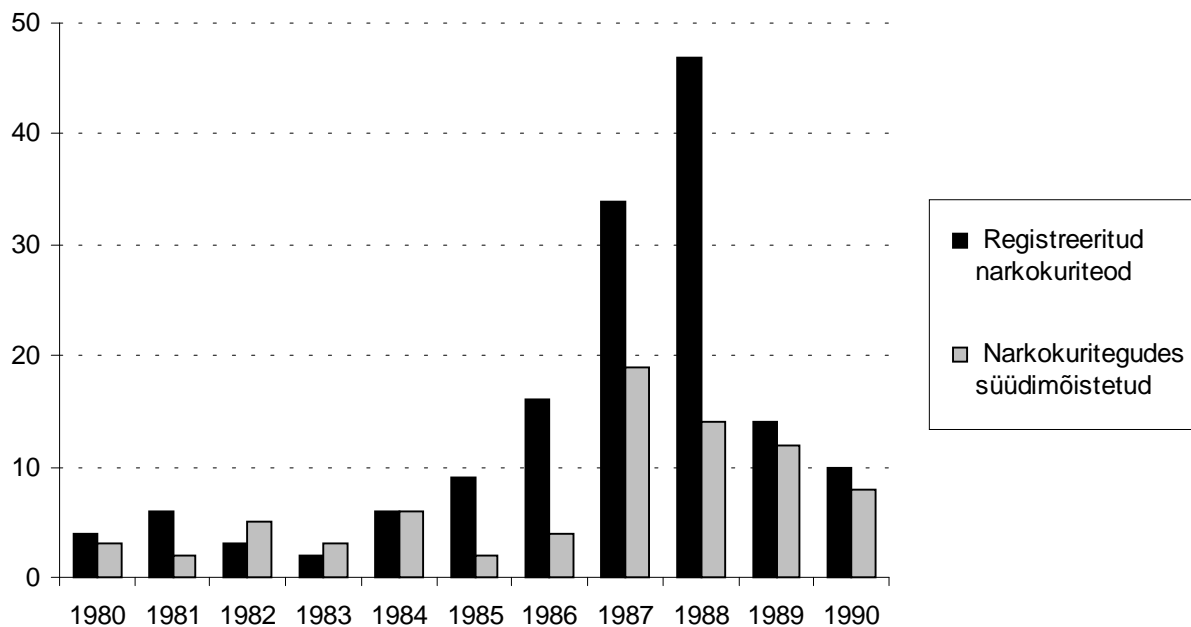
* * *

Juunis 2001 võeti vastu karistusseadustik, mis on kavas jõustada 2002. aasta kevadel.*

Uue sanktsioonina nähakse ette võimalus varaliseks karistuseks, mida võib kohaldada isiku karistamisel üle kolmeaastase vangistusega. Varalise karistuse puhul määrab kohus lisakaristusena tasumiseks summa, mille suurus võib ulatuda süüdimõistetu kogu vara väärtuseni. Varaline karistus on suunatud esmajoones narkokaubitsejate vastu (seda ei määrata uimastite väikeses koguses tarvitajatele).

* Vt uimasteid ja narkojoovet puudutavad sätted lisas 1, lk 18-22.

REGISTREERITUD NARKOKURITEGUDE ARV JA NARKOKURITEGUDES JÕUSTUNUD KOHTUOTSUSEGA SÜÜDIMÕISTETUTE ARV 1980-1990

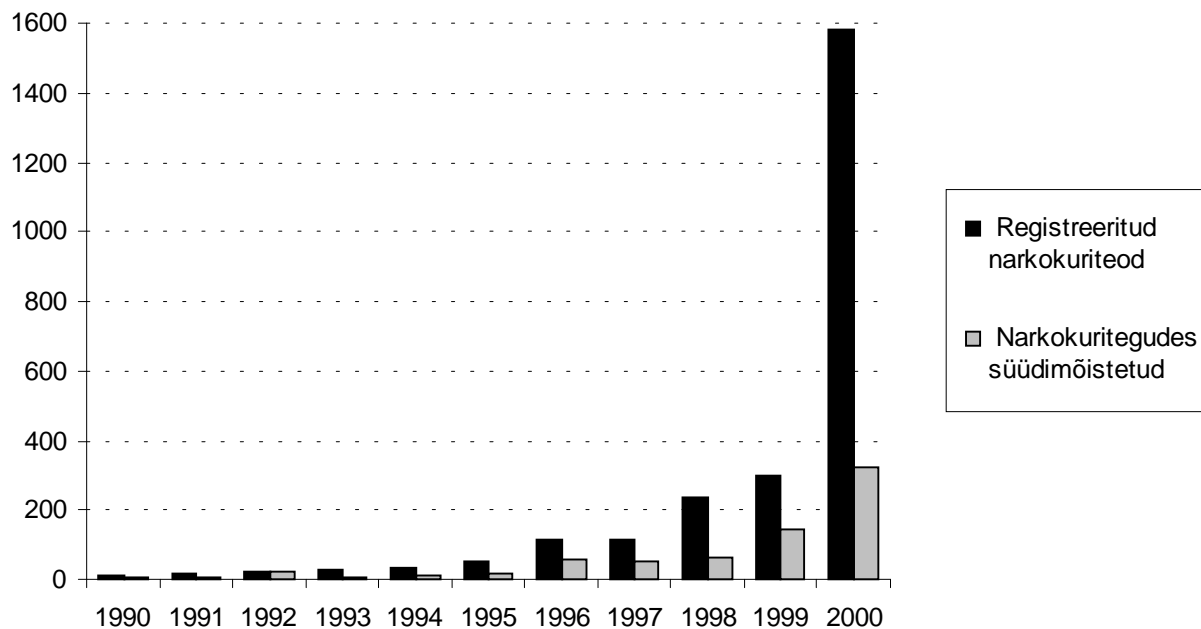

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Kuriteod	4	6	3	2	6	9	16	34	47	14	10
Süüdimõistetud	3	2	5	3	6	2	4	19	14	12	8

Allikad: Politseiamet, Statistikaamet, Justiitsministeerium

Narkokuritegude registreerimine püsis madalal tasemel kuni 1986. aastani. Seoses üleliidulise alkoholi ja narkootikumide vastase kampaaniaga suurenes aastatel 1986-1988 tunduvalt tähelepanu narkokuritegudele, mis on ilmselt ka neil aastatel registreeritud narkokuritegude arvu ja sellest tulenevalt ka süüdimõistetute arvu olulise kasvu peamiseks põhjuseks.

REGISTREERITUD NARKOKURITEGUDE ARV JA NARKOKURITEGUDES JÕUSTUNUD KOHTUOTSUSEGA SÜÜDIMÕISTETUTE ARV 1990-2000

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Kuriteod	10	20	24	27	33	51	115	114	235	297	1581
Süüdimõistetud	8	4	23	7	10	15	59	54	65	144	324

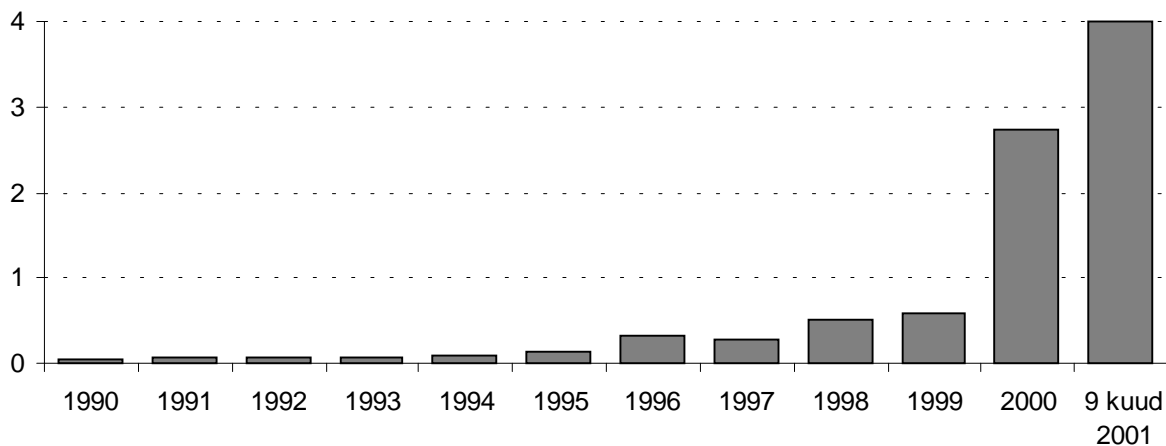
Allikad: Politseiamet, Justiitsministeerium

Võrreldes aastatega 1980-1990 on narkokuritegude ja narkokuritegudes süüdi mõistetud isikute arv 1990te lõpupoolel kiiresti tõusnud.

Narkokuritegude arvu järsk kasv alates 1998. aastast on esmajoones seotud politsei suurenenud tähelepanuga narkokuritegude väljaselgitamisele, kuigi samal ajal on kasvanud ka reaalne narkokuritegevus: suurendatud on narkopolitseinike arvu ja korraldatud ulatuslikku uimastialast väljaõpet korrakaitsepolitseinikele; 2000. ja 2001. aastal on narkokuritegude tõkestamine olnud politsei üks tegevusprioriteete.

2001. aasta 9 kuuga registreeriti 1,8 korda rohkem narkokuritegusid kui eelmisel aastal samas ajavahemikus (registreeriti 1789 narkokuritegu; 2000. aasta 9 kuuga 987 narkokuritegu).

NARKOKURITEGUDE OSAKAAL KURITEGUDE ÜLDARVUST 1990-2001 (%)

1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	9 k 2001
0,04	0,06	0,06	0,07	0,09	0,13	0,32	0,28	0,51	0,58	2,74	4,00

Allikas: Politseiamet

Narkokuritegude osakaal kõigist registreeritud kuritegudest on viimastel aastatel kiiresti kasvanud:

- 1999. aastal registreeriti 297 narkokuritegu, mis moodustasid 0,6% kõigist kuritegudest;
- 2000. aastal registreeriti 1581 narkokuritegu, mis moodustasid 2,7% kõigist kuritegudest;
- 2001. aasta esimese 9 kuuga registreeriti 1789 narkokuritegu, mis moodustasid 4,0% kõigist kuritegudest.

ERINEVAT LIIKI NARKOKURITEGUDE ARV 1999-2000

KrK paragrahvid (tekst antud aastatel kehtinud sõnastuses)	1999	2000
§ 202 ² . Alaealise kallutamine narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamisele	1	7
§ 202 ³ . Kallutamine narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamisele	0	1
§ 202 ⁵ . Narkootilise või psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik omandamine või hoidmine või narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamine arsti ettekirjutuseta	21	1096
§ 209 ² . Narkootilise või psühhotroopse aine valmistamise, tootmise, omandamise, hoidmise, arvestamise, väljastamise, veo või edasisaatmise eeskirjade rikkumine	0	1
§ 210 ¹ . Narkootilise või psühhotroopse aine ebaseaduslik valmistamine, omandamine, hoidmine, vedu või edasisaatmine edasiandmise eesmärgita	94	161
§ 210 ² . Narkootilise või psühhotroopse aine ebaseaduslik valmistamine, omandamine, hoidmine, vedu, edasisaatmine või edasiandmine	180	306
§ 210 ³ . Narkootilise või psühhotroopse aine vargus või röövimine	1	2
§ 210 ⁴ . Unimaguna või kanepi ebaseaduslik külvamine või kasvatamine	0	7
KOKKU	297	1581

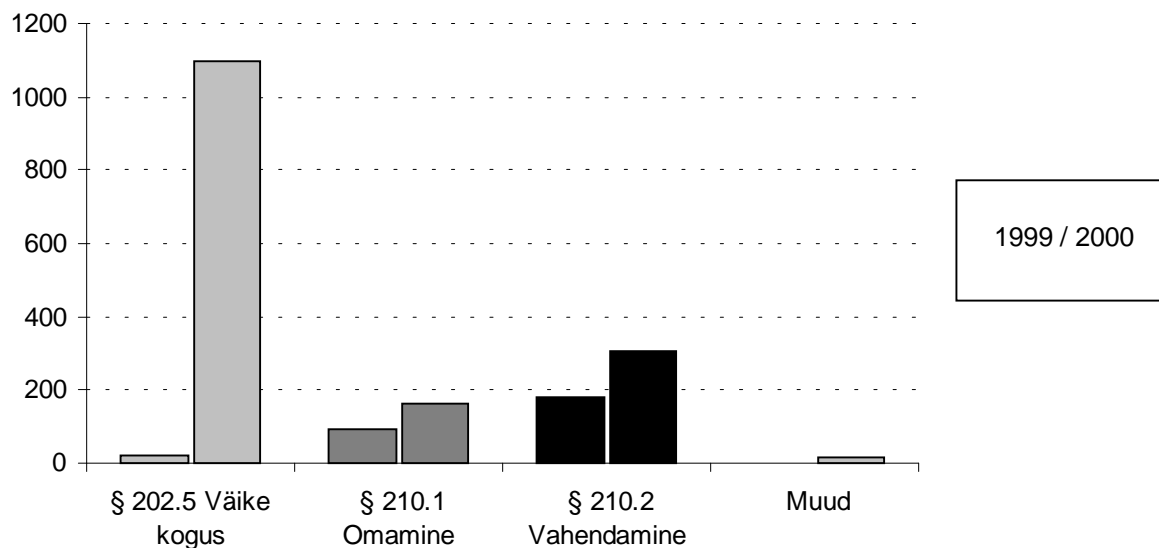
Allikas: Politseiamet

Narkokuritegude arvu järsk kasv 2000. aastal on esmajoones seotud politsei suurenenud tähelepanuga narkokuritegude väljaselgitamisele; seda eriti uimastite väikeses koguses tarvitamise puhul (KrK §202⁵) Narvas ja Tallinnas.

2000. aastal registreeriti KrK §202⁵ järgi Narva Politseiprefektuuris 533 kuritegu ja Tallinna Politseiprefektuuris 510 kuritegu (1999. aastal vastavalt 4 ja 8 kuritegu).

2001. aasta esimese 9 kuuga registreeriti Eestis 1,8 korda rohkem narkokuritegusid (1789) kui eelmisel aastal samas ajavahemikus.

ERINEVAT LIIKI NARKOKURITEGUDE ARV 1999-2000

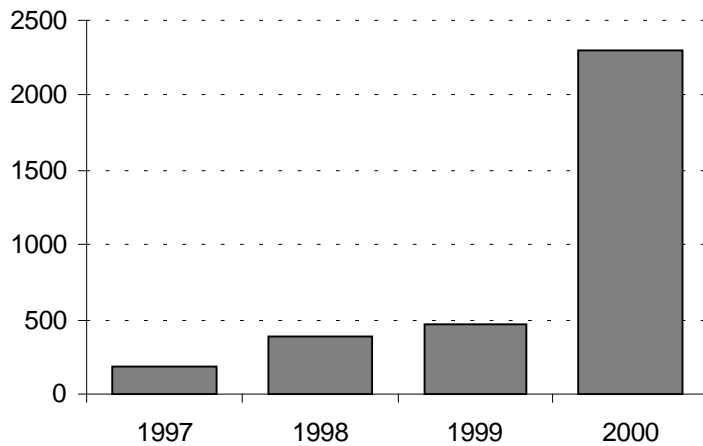
	Kuritegude arv				Osatähtsus narkokuritegudest (%)			
	§ 202 ⁵	§ 210 ¹	§ 210 ²	Muud	§ 202 ⁵	§ 210 ¹	§ 210 ²	Muud
1999	21	94	180	2	7	32	61	1
2000	1096	161	306	18	69	10	19	1

Allikas: Politseiamet

2000. aastal moodustasid ligi 80% kõigist narkokuritegudest uimastite tarvitamise või omamisega seotud kuriteod (KrK §202⁵ ja §210¹). Uimastite vahendamisega seotud kuriteod (§210²) moodustasid 19% (vahendamise all peetakse silmas narkootikumide maaletoojate, jaotajate, diilerite jt tegevust, kelle eesmärgiks on narkootikumidest tulu saada).

2001. aasta esimese 9 kuuga registreeritud narkokuritegudest oli 67% seotud uimastite korduva tarvitamisega (§202⁵) ning 29% uimastite vahendamisega (§210²).

NARKOALASTE HALDUSÕIGUSERIKKUMISTE (HÕS §158) ARV 1997-2000

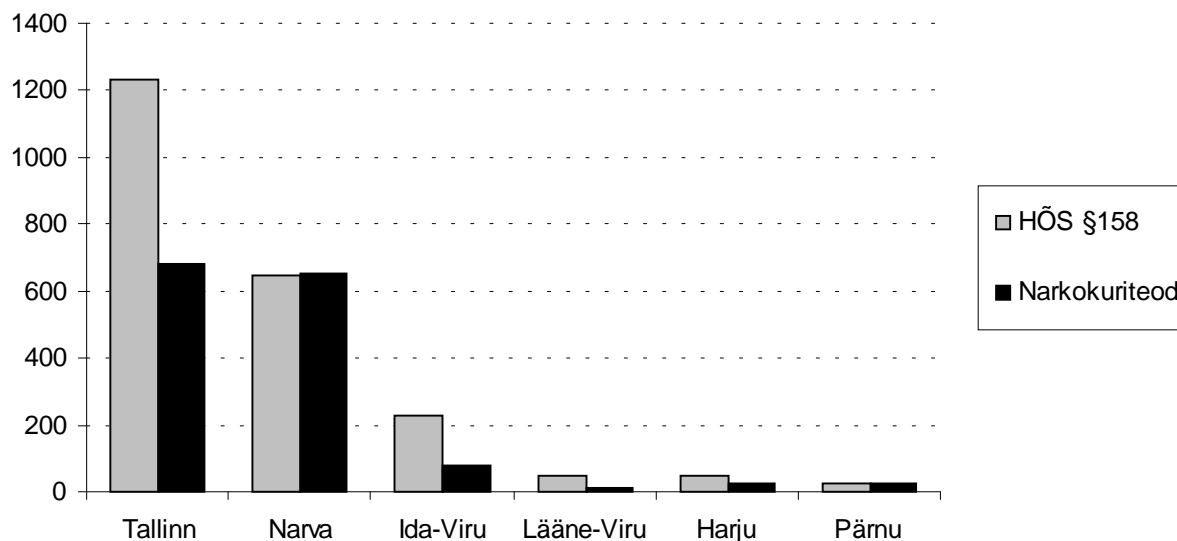
1997	1998	1999	2000
191	382	468	2305

Allikas: Politseiamet

Uimastite väikeses koguses hoidmise või tarvitamisega seotud haldusõiguserikkumiste (HÕS §158) registreerimine püsis madalal tasemel kuni 1997. aastani, kuid hakkas seejärel kiiresti kasvama esmajoones Tallinnas ja Ida-Virumaal.

2000. aastal kasvas HÕS §158 rikkumiste registreerimine kõige enam Tallinnas ja Narvas (vt tabel lk 21).

**NARKOKURITEGUDE JA HALDUSÕIGUSERIKKUMISTE (HÕS §158) ARV
MÕNEDE POLITSEIPREFEKTUURIDE TEENINDUSPIIRKONNAS 2000. AASTAL***

	Õiguserikkumiste arv		Osatähtsus vastavat liiki õiguserikkumiste koguarvust (%)	
	HÕS §158	Narkokuriteod	HÕS §158	Narkokuriteod
Tallinna PP	1233	682	53	43
Narva PP	649	655	28	41
Ida-Viru PP	230	76	10	5
Lääne-Viru PP	46	10	2	1
Harju PP	46	26	2	2
Pärnu PP	25	26	1	2

Allikas: Politseiamet

2000. aastal registreeriti Tallinnas ja Ida-Virumaal (sh Narva) kokku 88% narkokuritegudest ning 92% narkoalastest haldusõiguserikkumistest (HÕS §158).

2001. aasta 9 kuuga registreeriti Tallinnas 63% narkokuritegudest, Ida-Virumaal (sh Narva) 24% narkokuritegudest; ülejäänud piirkondades kokku 13% narkokuritegudest.

* Arvestatud on politseiprefektuuride (PP) ja Keskkriminaalpolitsei poolt registreeritud kuritegusid. Üldjuhul langeb politseiprefektuuri teeninduspiirkond kokku haldusüksuse (maakonna või linna) territooriumiga. Ida-Virumaa PP teeninduspiirkond ei hõlma Narvat, kuid hõlmab Narva-Jõesuud. Harju PP teeninduspiirkond ei hõlma Tallinnat.

**NARKOKURITEGUDE JA NARKOALASTE HALDUSÕIGUSERIKKUMISTE
(HÕS §158) REGISTREERIMINE ERINEVATE ASUTUSTE POOLT 1997-2000**

Politseiprefektuuride järjestus 2000. aastal registreeritud narkokuritegude arvu järgi*

Politseiprefektuur (PP), muu asutus	Narkokuriteod				HÕS § 158			
	1997	1998	1999	2000	1997	1998	1999	2000
Tallinna PP	72	117	115	657	35	189	237	1233
Narva PP	17	39	32	655	88	54	63	649
Ida-Viru PP	7	14	55	76	55	116	106	230
Harju PP	3	10	10	25	8	5		46
Pärnu PP	6	20	24	25	1	6	11	25
Tartu PP	4	29	26	56		2		7
Lääne-Viru PP	3	1	2	10		7	29	46
Jõgeva PP			1	7				4
Viljandi PP			1	6	1			16
Saare PP				6		2	7	5
Valga PP				4	2			17
Võru PP			1	4	1			13
Järva PP				4		1	12	10
Põlva PP				3				2
Rapla PP				3				1
Lääne PP	1	1	1	1			1	1
Hiiu PP				1			2	
Keskriminaalpolitsei	28	31				
Kaitsepolitseiamet		4				
Piirivalveamet						
Tolliamet		3				
Kaitsejõudude PS						
Kinnipidamisasutused	1					
KOKKU	114	235	297	1581	191	382	468	2305

Tühi = 0 (juhtumeid ei registreeritud); .. = andmed puuduvad; hall = asutus ei registreeri niisuguseid juhtumeid

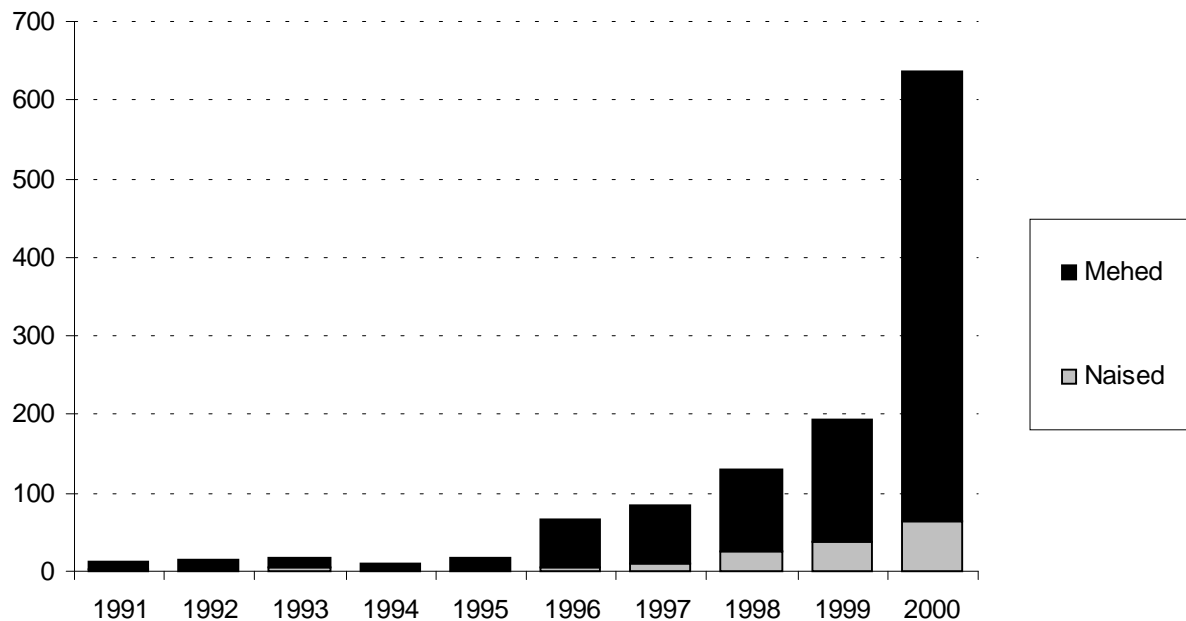
Allikas: Politseiamet

2000. aastal registreeriti narkokuritegusid ja narkoalaseid haldusõiguserikkumisi kokku 3886 juhtumit ehk üle 5 korra rohkem kui 1999. aastal (765 juhtumit). Suurim oli kasv Tallinnas ja Narvas.

Erinevate asutuste poolt registreeritud kuriteod erinevad oma raskusastmelt: näiteks on Keskriminaalpolitsei spetsialiseerunud raskemate kuritegude (narkootikumide vahendamise) avastamisele; politseiprefektuuride poolt registreeritud juhtumitest moodustavad aga valdava osa uimastite tarvitamisega või omamisega seotud juhtumid.

* Politseiprefektuuride andmed ei hõlma nende teeninduspiirkonnas teiste ametkondade poolt registreeritud kuritegusid.

NARKOKURITEGUDES SÜÜDISTATAVATE MEESTE JA NAISTE ARV 1991- 2000

	Süüdistatavate arv			Osatähtsus süüdistatavaist (%)	
	Mehed	Naised	Kokku	Mehed	Naised
1991	12	2	14	86	14
1992	14	1	15	93	7
1993	13	6	19	68	32
1994	11	0	11	100	0
1995	18	0	18	100	0
1996	60	5	65	92	8
1997	76	9	85	89	11
1998	105	26	131	80	20
1999	157	37	194	81	19
2000	573	64	637	90	10

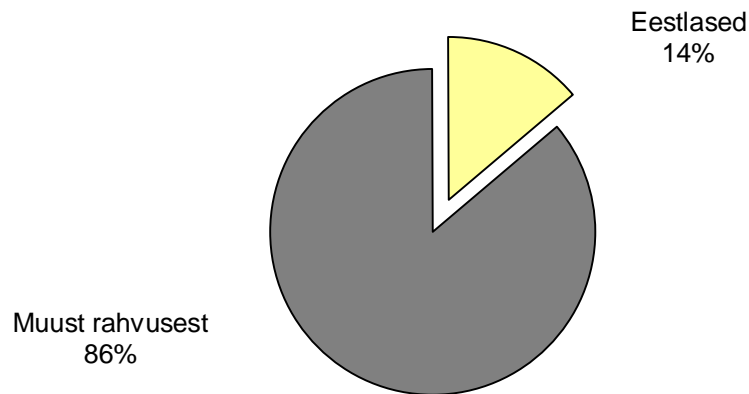
Allikas: Politseiamet

Narkokuritegudes toimepanemises süüdistatavaist isikutest valdava osa moodustavad mehed. Alates 1998. aastast on ka narkokuritegude eest kriminaalvastutusele võetud naiste arv märgatavalt tõusnud.

2000. aastal esitati narkokuritegude toimepanemise eest süüdistus 637 isikule, sh 64 naisele (10% süüdistatavaist).

NARKOKURITEGUES SÜÜDISTATAVATE ISIKUTE RAHVUS 1993-2000

Süüdistatavate rahvus 2000. aastal

Allikas: Politseiamet

Süüdistatavate rahvus 1993-2000

	Süüdistatavate arv		Osakaal süüdistatavaist (%)		Süüdistatavate arv kokku
	Eestlased	Muust rahvusest	Eestlased	Muust rahvusest	
1993	1	18	5	95	19
1994	0	11	0	100	11
1995	4	14	22	78	18
1996	18	47	28	72	65
1997	33	52	39	61	85
1998	32	99	24	76	131
1999	34	160	18	82	194
2000	91	546	14	86	637

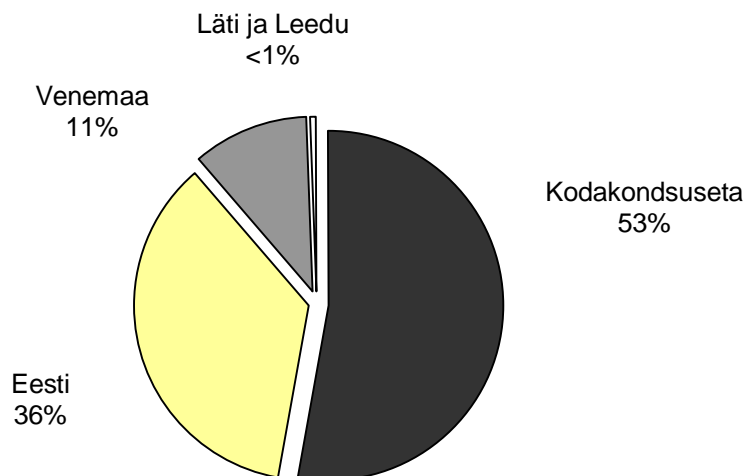
Allikas: Politseiamet

2000. aastal oli narkokuritegudes süüdistatavate seas eestlasi 91 (14%) ja teistest rahvustest isikuid 546 (86%).

Eestlaste osakaal narkokuriteguses süüdistatavate seas on vähenenud 39%-lt 1997. aastal 14%-le 2000. aastal, kuid absoluutarvudes on 2000. aastal toimunud oluline kasv nii eestlaste kui ka muust rahvusest isikute puhul.

NARKOKURITEGUES SÜÜDISTATAVATE ISIKUTE KODAKONDSUS 1993-2000

Süüdistatavate kodakondsus 2000. aastal

Allikas: Politseiamet

Süüdistatavate kodakondsus 1993-2000

	Süüdistatavate arv		Osakaal süüdistatavaist (%)		Süüdistatavate arv kokku
	Eesti kodanikud	Muud*	Eesti kodanikud	Muud	
1993	1	18	5	95	19
1994	0	11	0	100	11
1995	4	14	22	78	18
1996	18	47	28	72	65
1997	33	52	39	61	85
1998	57	74	44	56	131
1999	65	129	34	66	194
2000	228	409	36	64	637

Allikas: Politseiamet

2000. aastal oli narkokuritegudes süüdistatavate seas kodakondsuseta isikuid 336 (53%), Eesti kodanikke 228 (36%), Venemaa kodanikke 69 (11%), Läti kodanikke 2 ja Leedu kodanikke 2.

Eesti kodanike osakaal narkokuriteguses süüdistatavate seas oli suurim 1998. aastal (44%), kuid on seejärel langenud ca 35%-le. Absoluutarvudes on 2000. aastal toimunud oluline kasv nii Eesti kodanike kui ka kodakondsuseta isikute ja välisriikide kodanike puhul.

* Kodakondsuseta isikud ja välisriikide kodanikud.

**UIMASTITE MÄÄRAMISEKS KOHTUEKSPERTIISI JA KRIMINALISTIKA
KESKUSES LÄBI VIIDUD EKSPERTIISIDE ARV**

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Uimastiekspertiiside arv	75	148	248	346	605	677	983
Sh positiivse tulemusega:	75	113	209	275	538	565	741
- kodusel teel valmistatud mooniproduktid	22	73	98	149	393	186	44
- heroiin				2	18	129	249
- morfiin				3	4		4
- metadoon					5	10	12
- kanepitooted	28	25	52	75	147	205	281
- kokaiin	2	5	4	12	35	26	22
- amfetamiin		2	28	42	111	123	181
- metamfetamiin				1	15	41	26
- MDEA		1	3	1	1	2	2
- MDMA (<i>ecstasy</i>)			12	17	15	30	40
- MDA				1			
- MDMA+MDEA			2	2			
- MBDB			1	2			
- 2C-B					5		
- efedroon	2	3	2	8	1	4	1
- LSD			1			2	3
- barbituraadid		1		1	1		2
- bensodiasepiinid		1	4	24	34	35	54
- GHB					1	5	19
- tareen				10	11	13	9
- muud				3	5	4	104
Negatiivse tulemusega		35	39	71	67	112	242

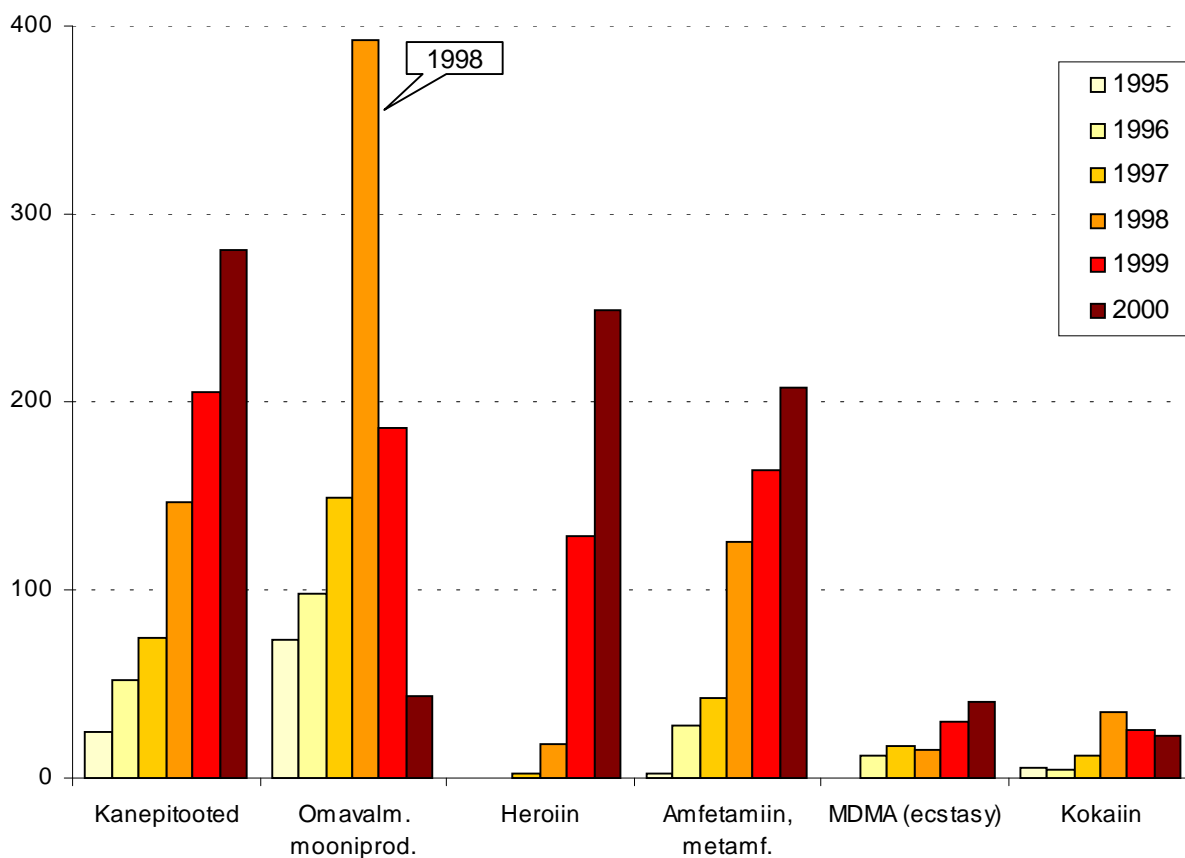
Allikas: Kohtuekspertiisi ja Kriminialistika Keskus

Uimastite konfiskeerimine ja läbi viidud ekspertiiside arv on 1990te lõpul kiiresti kasvanud; samal ajal on tulnud turule uusi aineid. Suurima rühma ekspertiisi tulnud ainetest 1996-2000 moodustavad opiaadid (unimagunapurust kodusel teel valmistatud produktid, morfiin, metadoon, heroiiiin). Teisel kohal on kanepitooted. Kolmanda peamise rühma moodustavad sünteetilised uimastid: amfetamiin ja sellele lähedased ained (metamfetamiin, *ecstasy* jt).

Alates 1999. aastast on pulbriline heroiin hakanud välja tõrjuma unimagunapurust kodusel teel valmistatud produkte. Kodusel teel valmistatud mooniproduktide osatähtsus positiivsete ekspertiiside koguarvust oli langenud 73%-lt 1998. aastal 6%-le 2000. aastal.

2000. aastal andsid positiivsete ekspertiiside koguarvust kanepitooted 38%, heroiin 34%, amfetamiin 24%.

ENAMLEVINUD UIMASTITE KONFISKEERIMISJUHTUDE ARV 1995-2000*

Allikas: Kohtuekspertiisi ja Kriminialistika Keskus

Kodusel teel valmistatud mooniproduktide konfiskeerimiste (ja ekspertiiside) arv oli suurim 1998. aastal. Alates 1999. aastast hakkas mooniprodukte välja tõrjuma turule tulnud heroïn, mille konfiskeerimine on järsult kasvanud aastatel 1999-2000.

Järjekindlalt on kasvanud kanepitoodete, amfetamiini ja *ecstasy* konfiskeerimine.

* Aine konfiskeerimisjuhtude arv = antud aine suhtes positiivse tulemuse andnud ekspertiiside arv (lk 28).

UIMASTITE TARVITAMINE. TRANSIITKAUBANDUS

Uimastite tarvitamine

Usaldatavaid andmeid uimastite tarvitajate arvu kohta ei ole. Praktiliselt saab hinnata vaid heroini tarvitajate arvu, kes on ainekõltuvuses; suurusjärguks on ekspordid pakkunud 10 000 - 12 000 heroinkõltlast. Lisaks on tõenäoliselt mitmeid kordi rohkem juhuslikku laadi tarvitajaid, kes tarvitavad amfetamiini, *ecstasy* jt stimulaatoreid või kanepitooteid.

Viimastel aastatel on vähenenud mooniproduktide osatähtsus; selle asemel on järsult kasvanud heroini tarvitamine. Kasvanud on ka stimulaatorite ja kanepitoodete tarvitamine. Probleemsemad piirkonnad on Ida-Virumaa (Narva jt) ning Tallinn.

Venelased tarvitavad rohkem ja kangemaid uimasteid (heroini); samuti mooniprodukte. Eestlaste seas on levinumad stimulandid (amfetamiin, metamfetamiin, *ecstasy*), mis ei tekita nii kergesti sõltuvust.

Uimastikõltlased on eeskätt heroini tarvitavad mitteestlased. Heroini tarvitamine on kasvanud kiiresti viimase 3 aasta jooksul ja kasvab jätkuvalt. Tarvitajate vanus nooreneb. Teravnenud on probleemid seoses AIDSi levimisega heroinkõstijate seas (Narvas jm).

Uimastite transiitkaubandus ja valmistamine*

Viimatel aastatel on tunduvalt kasvanud Kesk-Aasiast pärit ja Venemaalt sisseveetava nn valge heroini vedu läbi Eesti eeskätt Soome jt Põhjamaadesse.

Kasvanud on ka stimulaatorite (amfetamiin, metamfetamiin, *ecstasy*) vedu Põhjamaadesse. Uimasteid tuuakse Lääne- ja Ida-Euroopast (nt *ecstasy* Hollandist ja Belgiast); samuti valmistatakse Eestis (amfetamiin, metamfetamiin).

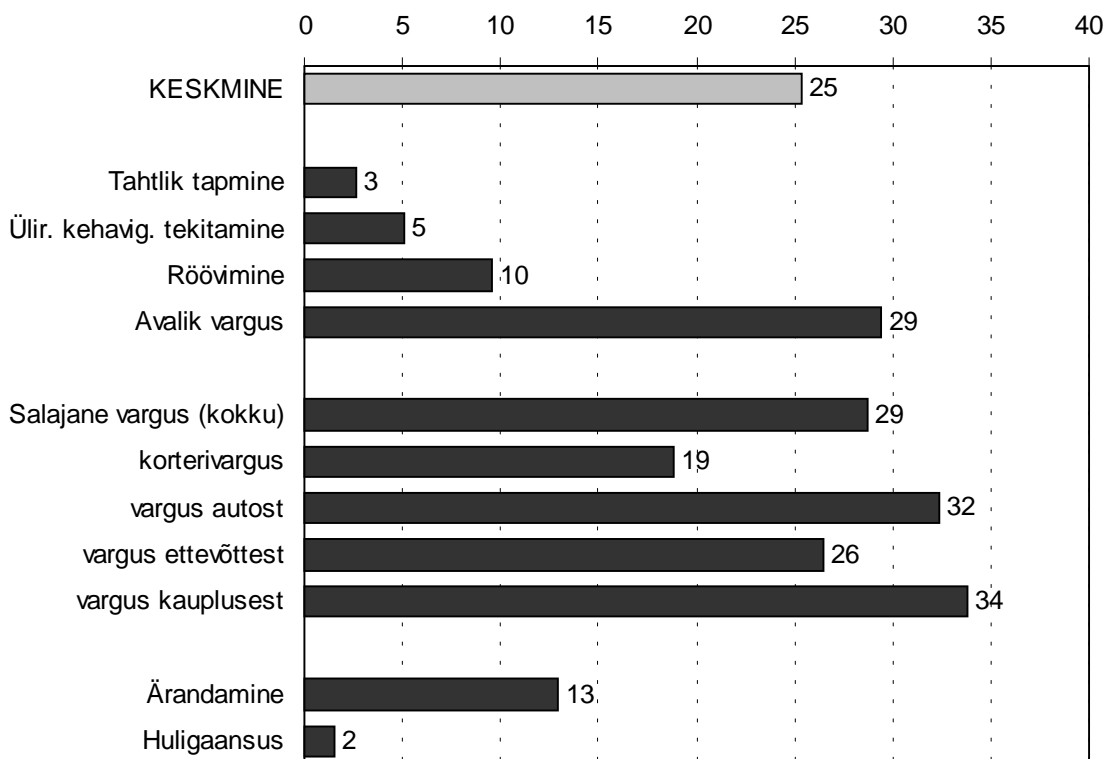
Kanepitooted (hašiš) tuuakse peamiselt Hispaaniast eeskätt Põhjamaade jaoks. Kohapealsed kanepikasvandused on orienteeritud Eesti turule.

Kokaiini tuuakse Venetsueelast peamiselt Põhjamaade jaoks ning ka Venemaale.

Hinnanguliselt moodustab kogu arvatavast narkokaubanduse mahust transiitkaubandus 70% ja kohalik tarbimine 30%.

* Keskkriminaalpolitsei narkokuritegude osakonna andmetel.

UIMASTITE TÄRVIJÄTE POOLT TOIME PÄNDUD KURITEGUDE OSAKAAL AVASTATUD KURITEGUEST TÄLLINNAS 2000. AÄSTAL*

Allikas: Tallinna Politseiprefektuur

2000. aastal pandi Tallinna Politseiprefektuuri andmetel narkootikumide omandamise või hoidmise (HÕS §158) eest karistatud isikute poolt või nende osavõtul toime 1031 avastatud kuritegu, mis on 25,3% kõigist sel aastal Tallinna PP poolt avastatud kuritegudest.**

Avastatud avalikest ja salajastest vargustest 29% pandi toime uimastite tarvitajate poolt.

Kõige sagedamini pannakse uimastite tarvitajate poolt toime vargusi kauplustest ja autodest.

* Narkootilise aine omandamise eest halduskorras karistatud isikute osavõtul toime pandud avastatud kuritegude osakaal kõigist avastatud kuritegudest Tallinna Politseiprefektuuris 2000. aastal (%). Joonisel ei ole näidatud narkokuritegusid: näiteks 269 kuriteost, mis olid seotud uimastite ebaseadusliku omandamise, hoidmise või tarvitamisega (KrK §202⁵), oli 263 kuritegu (98%) toime pandud varem HÕS §158 järgi halduskorras karistatud isikute poolt või nende osavõtul.

** Ekspertide hinnangul on tõenäoline, et uimastite tarvitajate poolt toime pandud kuritegude osakaal on veelgi suurem, sest sest kõigi kinnipeetute puhul ei tehta narkoteste. Tallinnas moodustasid salajased vargused 66% kõigist registreeritud kuritegudest; salajastest vargustest avastati ligikaudu 12% – seega puuduvad andmed suure osa kuritegude toimepanijate kohta.

**NARKOKURITEGUDE TOIMEPANEMISE EEST JÕUSTUNUD
KOHTUOTSUSEGA SÜÜDIMÕISTETUTE ARV 1999-2000**

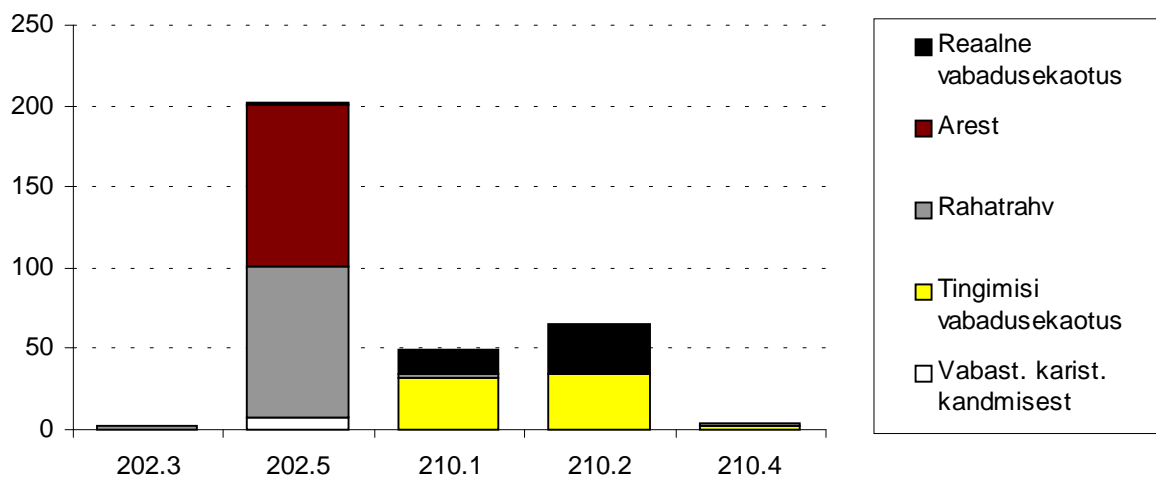
KrK paragrahvid (antud aastatel kehtinud sõnastuses)	1999	2000
§ 202 ² . Alaealise kallutamine narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamisele	0	0
§ 202 ³ . Kallutamine narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamisele	1	2
§ 202 ⁵ . Narkootilise või psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik omandamine või hoidmine või narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamine arsti ettekirjutuseta	3	203
§ 209 ² . Narkootilise või psühhotroopse aine valmistamise, tootmise, omandamise, hoidmise, arvestamise, väljastamise, veo või edasisaatmise eeskirjade rikkumine	0	0
§ 210 ¹ . Narkootilise või psühhotroopse aine ebaseaduslik valmistamine, omandamine, hoidmine, vedu või edasisaatmine edasiandmise eesmärgita	70	50
§ 210 ² . Narkootilise või psühhotroopse aine ebaseaduslik valmistamine, omandamine, hoidmine, vedu, edasisaatmine või edasiandmine	70	65
§ 210 ³ . Narkootilise või psühhotroopse aine vargus või röövimine	0	0
§ 210 ⁴ . Unimaguna, kanepi või kokapõõsa ebaseaduslik külvamine või kasvatamine*	0	4
KOKKU	144	324

Allikas: Justiitsministeerium

Narkokuritegude toimepanemise eest süüdi mõistetud isikute arvu kasv järsk kasv 2000. aastal on esmajoones seotud politsei suurenenud tähelepanuga narkokuritegude väljaselgitamisele; seda eriti uimastite väikeses koguses tarvitamise puhul (KrK §202⁵) Narvas ja Tallinnas.

* Kuni 21.03.2000 (k.a): unimaguna või kanepi ebaseaduslik külvamine või kasvatamine.

NARKOKURITEGUDE TOIMEPANEMISE EEST ESIMESE ASTME KOHTUTES SÜÜDI MÕISTETUD ISIKUTE ARV 2000. AASTAL KARISTUSLIIGI JÄRGI

KrK paragrahv*	Reaalne vabadusekaotus	Tingimisi vabadusekaotus	Arest	Rahatrahv	Vabastatud karistuse kandmisest	KOKKU
§ 202 ³				2		2
§ 202 ⁵	1		100	94	7	202
§ 210 ¹	14	32		3		49
§ 210 ²	30	34	1			65
§ 210 ⁴		3		1		4
KOKKU	45	69	101	100	7	322
Karistusliigi osatähtsus (%)	14	21	31	31	2	100

Allikas: Justiitsministeerium

2000. aastal mõisteti I astme kohtutes narkokuritegudes süüdi 322 isikut; sh 202 isikut (63%) uimasti ebaseadusliku omandamise, hoidmise või tarvitamise eest arsti ettekirjutuseta (KrK §202⁵).

Narkokuritegude eest määratud karistuste seas olid domineerivateks rahatrahv ja arest (kumbki 31% määratud karistustest). Reaalse vabadusekaotusega karistati I astme kohtutes 14% süüdimõistetutest.

* Paragrahvide sisu 2000. aastal kehtinud sõnastuse järgi (vt täpne tekst eelmisel lk):

§ 202³ - kallutamine uimasti tarvitamisele;

§ 202⁵ - uimasti väikeses koguses omandamine, hoidmine või tarvitamine arsti ettekirjutuseta;

§ 210¹ - uimasti valmistamine, omandamine, hoidmine, vedu või edasisaatmine (enda tarbeks);

§ 210² - sama, kuid vahendamise eesmärgil;

§ 210⁴ - unimaguna, kanepi või kokapõõsa ebaseaduslik külvamine või kasvatamine.

Muude narkokuritegusid puudutavate paragrahvide (KrK §§ 202², 209² ja 210³) järgi süüdimõistetuid ei olnud.

UIMASTITE KLASSIFITSEERIMINE JA KARISTUSPOLIITIKA UIMASTEID PUUDUTAVATE ÕIGUSERIKKUMISTE PUHUL EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDES*

Euroopa Liidu liikmesriikides klassifitseeritakse ebaseaduslikke uimasteid ÜRO 1961., 1971. ja 1988. aasta konventsiooni alusel.

Hispaanias, Hollandis, Iirimaal, Luksemburgis, Portugalis ja Suurbritannias on leitud uimasteid puudutavate õiguserikkumiste eest seadustes ette nähtud karistus uimasti liigist (Portugalis vaid vahendamise puhul).

Teistes liikmesriikides erinevat liiki uimastitel juriidiliselt vahet ei tehta. Tegelikult on teatav vahe teooria ja praktika vahel: karistuse määramisel arvestavad õiguskaitseorganid siiski aine liiki (nagu ka kogust jm asjaolusid). Näiteks riikides, kus kanepitoodete omamine on karistatav, määratakse selle eest üldjuhul kergem karistus kui heroini omamise eest (viimast peetakse märksa ohtlikumaks). Sageli on välja töötatud juhised, milliseid tegureid erinevate juhtumite puhul arvestada.

Euroopa Liidu liikmesriikide karistuspoliitikas on tugevnenud tendents eristada ühelt poolt uimastite omamise või tarvitamisega ning teiselt poolt uimastite vahendamise seotud õiguserikkumisi.

Uimastite omamise ja tarvitamise puhul rakendatakse üha enam meditsiinilisi ja sotsiaalseid mõjutusvahendeid õiguslike sanktsioonide asemel. Euroopa Liidu 15-st liikmesriigist 11-s vaadeldakse uimastite vaid enda tarbeks omamist karistust kergendava asjaoluna: Hispaanias, Itaalias ja Portugalis käsitletakse niisugusi juhtumeid vaid haldusõiguserikkumisena; Luksemburgis kehtib see põhimõte kanepitoodete kohta. Kreekas, Prantsusmaal, Rootsis ja Soomes uimastite vaid enda tarbeks omamine ametlikult karistust kergendav asjaolu pole, kuid kohus saab õiguserikkumise laadi sanktsiooni määramisel arvestada. Karistused uimastite enda tarbeks omamise ja tarvitamise eest varieeruvad hoiatusest rahatrahvi või lühiajalise vangistuseni.

Uimastite vahendamist käsitletakse kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides kui tõsist kuritegu, mille eest on ette nähtud ranged karistused (pikaajaline vangistus ja/või rahatrahv; Hollandis ka kuritegelikul teel saadud tulu konfiskeerimine).

Kõige raskematel juhtudel (narkokaubandusega tegelevasse organiseeritud kuritegelikku gruppi kuulumine või selle juhtimine) on Belgias, Iirimaal, Kreekas, Luksemburgis, Prantsusmaal ja Suurbritannias võimalik määrata eluaegne vangistus; teistes riikides ulatub vanglakaristuse maksimummäär 10 aastast (Taani) 20-25 aastani (Austria, Holland, Hispaania, Portugal). Itaalias on niisuguse kuritegeliku grupi juhile ette nähtud minimaalselt 20 aastat vangistust.

* Allikas: Euroopa Uimastite ja Uimastisõltuvuse Seirekeskus (EMCDDA; <http://eldd.emcdda.org/trends>). Ainete täpsema klassifitseerimise kohta vt tabel lisas 1, lk 38-41.

KASUTATUD ALLIKAD

Avaldamata andmed kohtutes süüdi mõistetud isikute ja mõistetud karistuste kohta. Justiitsministeerium, kohtute osakond. Tallinn, 2001.

Avaldamata andmed registreeritud haldusõiguserikkumiste ja kuritegude ning õiguserikkumisi toime pannud isikute kohta. Politseiamet, arengu ja infoosakond. Tallinn, 2001.

Euroopa Uimastite ja Uimastisõltuvuse Seirekeskuse (EMCDDA) materjalid (detsember 2001; <http://eldd.emcdda.org>).

Narkootikumid ja nendega seotud probleemide levist Eestis. Politseiamet, arengu ja infoosakond. Tallinn, 2001. (Avaldamata materjal.)

Riigi Teatajas avaldatud õigusaktide andmebaas (detsember 2001; <http://www.riigiteataja.ee>).